

توریسم پیوند اعضا: نگاهی اخلاقی

محمد راسخ^{۱*}، فائزه عامری^۲

۱- استاد دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی و مرکز تحقیقات بیوتکنولوژی تولیدمثل، پژوهشکده فن‌آوری‌های نوین علوم پزشکی جهاددانشگاهی ابن سینا،

تهران

۲- مرکز تحقیقات بیوتکنولوژی تولیدمثل، پژوهشکده فن‌آوری‌های نوین علوم پزشکی جهاددانشگاهی ابن سینا، تهران

پیوند اعضا از انسان‌های زنده یا فوت شده جان‌هزاران بیمار را در سراسر دنیا نجات داده و بسیاری را به ادامه زندگی امیدوار کرده است. به موازات گسترش استفاده از پیوند اعضا برای درمان بیماری‌ها، اکنون پدیدار دیگری زیر عنوان توریسم درمانی رواج یافته است. امروزه، سفرهای بسیاری برای اهداف درمانی و استفاده از خدمات درمانی در کشوری دیگر انجام می‌شوند. در زمینه پیوند اعضا، این سفرها به‌ویژه از کشورهای اروپایی به مقصد کشورهای آسیایی و آفریقایی رو به افزایش گذارده و پدیدار «توریسم پیوند اعضا» را، با چالش اخلاقی مربوط به خود، به میان آورده است. تصویب اعلامیه استانبول و اصول راهنمای پیوند اعضای انسان از جمله بر این ادعا گواهی می‌دهند.

«توریسم پیوند اعضا» به خارج شدن بیمار از کشور محل اقامت خود برای دریافت عضو مورد نیاز در کشوری دیگر اطلاق می‌شود که به دلایل گوناگون، از جمله طولانی بودن لیست‌های انتظار و بالابودن هزینه‌ها یا قیمت‌ها در کشور مبدأ، روی می‌دهد. از یک سو، توریست‌های پیوند اعضا برای دریافت عضو حاضرند مرزها را درنوردند تا، در اسرع وقت، ولو با صرف هزینه‌های گزاف، به عضو مورد نیاز دست یابند. آنان به کیفیت پایین درمان و زیان‌های ناشی از اقدام خود، هر چند مرگبار، نمی‌اندیشند.

از دیگر سو، در بسیاری از موارد، افرادی، برای امرار معاش خود و خانواده، اعضای بدن خود را به بهایی اندک اهداء یا دیگر اعضای خانواده را مجبور به چنین اقدامی می‌کنند، فارغ از آنکه چه ضررهای جسمی و غیرجسمی‌ای را متحمل می‌شوند. دل‌مشغولی گروه اول حفظ حیات است و دغدغه گروه دوم امرار معاش. منافع دیگر افراد مربوط را، مانند دلالتان عضو، که به این تصویر اضافه نماییم، ادعاهای مختلف و رقیب اخلاقی رخ می‌نمایند. یکی از مهم‌ترین ادعاها به اصل این اقدام باز می‌گردد: توریسم پیوند اعضا اخلاقاً مجاز است؟ آیا باید میان موارد گوناگون این نوع توریسم تفاوت قائل شد؟ در این جستار، به پرسش‌های عمده‌ی اخلاقی در این خصوص می‌پردازیم.

واژگان کلیدی: توریسم پیوند اعضا، دلالتان عضو، مسائل اخلاقی پیوند عضو

* Email: m-rasekh@sbu.ac.ir